

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Geïntegreerd planproces GRUP Leidingstrook Opwijk-Lievegem – goedkeuring startnota

Samenvatting

De Vlaamse Regering start met de goedkeuring van de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Leidingstrook Opwijk-Lievegem' het geïntegreerd planproces formeel op. Met de goedkeuring van de startnota wordt uitvoering gegeven aan de beslissing van de Vlaamse Regering van 3 juli 2026 waarin de strategie voor leidingtrajecten is uitgezet.

De voorgestelde leidingstrook is gelegen op het grondgebied van Opwijk, Aalst, Lebbeke, Dendermonde, Berlare, Zele, Lokeren, Lochristi, Gent, Evergem en Lievegem. Het voorgestelde tracé verloopt parallel met bestaande leidingen waardoor de impact wordt beperkt. Voor de verbinding ter hoogte van de haven van Gent worden twee mogelijk tracés onderzocht. Daar is zeer weinig ruimte beschikbaar.

In het kader van de strategie ruimte voor pijpleidingen en het beleidsadvies van het permanent overlegorgaan 'Klimaatsprong voor de industrie, leidingcorridors' wordt de nood vastgesteld om ruimte te voorzien voor bijkomende pijpleidingen.

Fluxys c-grid, filiaal van Fluxys, is de CO₂-netwerkbeheerder (CNO) in Vlaanderen en in Wallonië. Zij onderzoekt de mogelijkheid om een Belgisch CO₂-leidingnetwerk te ontwikkelen. Dit netwerk zal industrieën en buurlanden verbinden met exportlocaties waar de CO₂ België zal verlaten via pijpleiding of schip. Fluxys c-grid onderzoekt een CO₂-leiding op de verbinding tussen Eynatten en Zeebrugge. Op deze verbinding is op de ruimtelijke plannen een leidingstraat aangeduid, met uitzondering van het traject tussen Opwijk en Lievegem. Het grup moet deze ontbrekende schakel voorzien. Een CO₂-leiding tussen Opwijk en Lievegem, onderdeel van het Europees leidingnetwerk, wordt beschouwd als een hoofdtransportleiding. Dergelijke leidingen worden, in overeenstemming met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, voorzien in een gewestelijk RUP.

Door prioritair in te zetten op de realisatie van grote verbindingssassen wordt een robuuste hoofdstructuur gecreëerd, die als drager fungeert voor toekomstige netwerkontwikkelingen. Vanuit deze hoofdassen, veelal verbinding makend met buurlanden, kunnen op termijn bijkomende aansluitingen richting kleinere of moeilijker bereikbare industriële clusters worden gerealiseerd. Deze verdere ontwikkelingen zullen in de regel kunnen steunen op bestaande tracés, reservatiestroken of het hergebruik van aanwezige leidinginfrastructuur, waardoor de ruimtelijke impact beperkt blijft en flexibiliteit voor toekomstige keuzes wordt behouden.

Het Departement Omgeving is in samenspraak met Fluxys gestart met de voorbereiding van een geïntegreerd planproces voor een leidingstrook met een CO₂-dense leiding tussen Opwijk en Lievegem. Er is een planteam samengebracht en een startnota uitgewerkt. Fluxys heeft de betrokken gemeenten in de verkenningsfase geïnformeerd over het planopzet. De besturen zijn op 25 augustus ook samengebracht in het planbegeleidingsteam en zijn geïnformeerd over het

1. HISTORIEK EN SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsvelden Omgeving, Economie, Mobiliteit en Openbare Werken.

B. HISTORIEK EN BELEIDSMATIGE SITUERING

De Vlaamse economie en samenleving staan voor een transitie op het vlak van energie, klimaat en grondstoffen. Om deze transitie succesvol te realiseren, is een toekomstgericht en strategisch infrastructuurbeleid noodzakelijk. Pijpleidingen voor waterstof, CO₂, grondstoffen en producten, warmte en elektriciteitskabels worden steeds belangrijker als bouwstenen voor een duurzame, competitieve en veerkrachtige industrie.

Het belang van pijpleidingen is erkend in het regeerakkoord en verschillende beleidsnota's, in het bijzonder de beleidsnota Omgeving en deze van Mobiliteit en Openbare Werken. Een proactief beleid biedt kansen om Vlaanderen te positioneren als aantrekkelijke regio voor de industrie in Noordwest-Europa en het bereiken van de gestelde klimaatdoelen.

De energietransitie is vandaag meer dan ooit een grote maatschappelijke uitdaging in Europa en Vlaanderen. Het versterken van het netwerk van pijpleidingen is cruciaal en het wegwerken van de ontbrekende schakels of missing-links is dringend voor de genoemde projecten voor CO₂ en waterstof.

Deze multimodale verbindingen worden in het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen van cruciaal belang beschouwd voor de ondersteuning van de competitiviteit van de grote economische concentraties van Vlaanderen en voor de gehele Vlaamse economie.

De goedkeuring van de startnota geeft uitvoering aan bepalingen inzake de energietransitie zoals opgenomen in het Vlaamse Regeerakkoord en de conceptnota van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV), evenals aan de verplichtingen voortvloeiend uit de TEN-E-verordening (Verordening (EU) 2022/869 inzake trans-Europese energienetten). In deze nota wordt aangegeven wat die beleidsopties vereisen om te voorzien in de noodzakelijke ruimtelijke reserveringen voor (energie)transportinfrastructuur door ondergrondse pijpleidingen. Daarbij wordt in eerste instantie nagegaan welke aanpassingen noodzakelijk zijn op het vlak van de bestemmingsplannen en waar het opstarten van een geïntegreerd planningsproces voor de opmaak van een GRUP dus vereist is.

De energietransitie, die essentieel is om de doelstelling van klimaatneutraliteit in Vlaanderen tegen 2050 te realiseren, vergt de uitbouw van een robuuste, toekomstgerichte en samenhangende energie-infrastructuur. Door tijdig en strategisch ruimte voor deze energie- en decarbonisatie infrastructuur in te plannen en deze ruimtelijk te verankeren, zet Vlaanderen in op een langetermijnvisie die de realisatie van de energietransitie mogelijk maakt. Tegelijk draagt deze aanpak bij tot een versnelde ontwikkeling van noodzakelijke infrastructuurprojecten geborgd door een verhoogde rechtszekerheid, in het bijzonder op het vlak van ruimtelijke ordening en vergunningverlening.

De uitbouw van die strategische energie en decarbonisatie-infrastructuur is daarnaast van cruciaal belang voor de investeringszekerheid en de internationale positionering van Vlaanderen. Toegankelijke, betaalbare en schaalbare energie en decarbonisatie-infrastructuur, geeft industriële ondernemingen de nodige lange termijn zekerheid om investeringsbeslissingen in Vlaanderen en België te verankeren. Dit is in het bijzonder essentieel voor CO₂-intensieve sectoren en voor

activiteiten die technisch of economisch moeilijk volledig te elektrificeren zijn, waarvoor alternatieve energie en decarbonisatie-oplossingen onontbeerlijk blijven.

Tegelijk versterkt dergelijke infrastructuur de aantrekkingskracht van Vlaanderen als vestigingslocatie voor net-zero-industrieën en toekomstgerichte industriële waardeketens. Door zich te positioneren als een goed ontsloten en betrouwbaar knooppunt binnen Noordwest-Europa, met sterke verbindingen naar buurlanden, havens en industriële clusters, vergroot Vlaanderen zijn concurrentiepositie in de internationale strijd om industriële investeringen. Op die manier wordt niet alleen de bestaande industriële basis duurzaam verankerd, maar wordt ook ruimte gecreëerd voor nieuwe economische groei, werkgelegenheid en de realisatie van de klimaatdoelstellingen op korte en lange termijn.

De startnota geeft antwoord op de noodzaak om strategische ruimte te realiseren voor bijkomende pijpleidingen. Daarom wordt voorzien in een actieprogramma voor leidingcorridors dat op middellange termijn deze doelstelling moet ondersteunen.

De Vlaamse Regering nam op 3 juli 2026 een beslissing over de strategie ruimte voor pijpleidingen: de opstart van twee geïntegreerde planprocessen voor de opmaak van een GRUP en een actieprogramma voor leidingcorridors. De voorliggende startnota is hierin een eerste stap.

C. SITUERING PROJECT RUHBENS

Als CO₂-netwerkbeheerder (CNO) in Vlaanderen en in Wallonië, onderzoekt Fluxys c-grid, filiaal van Fluxys, de mogelijkheid om een Belgisch CO₂-leidingnetwerk te ontwikkelen. Dit netwerk zal industrieën en buurlanden verbinden met exportlocaties waar de CO₂ België zal verlaten via pijpleiding of schip.

Met de ambitie om een CO₂-vervoersnet in België en het Vlaams Gewest te bouwen en te beheren onderschrijft Fluxys c-grid volledig het Vlaams en Europees klimaatbeleid. De aanleg en het beheer van een dergelijk CO₂-vervoersnet is onontbeerlijk voor de energietransitie en het behalen van klimaatneutraliteit tegen 2050.

Ook van buiten België is er interesse om via het Belgische vervoersnetwerk toegang te verkrijgen tot CO₂ opslaglocaties in de Noordzee. In samenwerking met onder meer het Duitse Open Grid Europe (OGE) wordt deze interesse verder geconcretiseerd en kreeg het project een eigen identiteit "Ruhbens" met de ambitie een strategische en centrale ader te worden die de energietransitie ondersteunt en de Duitse en Belgische industrie helpt op weg naar klimaatneutraliteit (<https://www.ruhbens.com/>).

In dit kader, onderzoekt Fluxys c-grid de nood voor een CO₂-dense pijpleiding om CO₂ te kunnen transporteren naar opslaglocaties in de Noordzee, met het oog op een tijdige realisatie voor een indienstname tegen eind 2032.

CO₂ heeft in dense vorm zowel gasachtige als vloeibare eigenschappen. De dense vorm wordt aanbevolen voor (inter)nationaal transport onder hoge druk over lange afstanden en bij hoge volumes. Het gaat dan over minder vertakte hoofd-transportassen.

2. INHOUD

A. PLANDOELSTELLING

De doelstelling van het voorgenomen plan is opgenomen in de startnota en houdt in dat een juridisch planologische basis wordt gecreëerd voor het realiseren van de CO₂ dense verbinding tussen Eynatten en Zeebrugge.

Het tracé voor een CO₂-dense pijpleiding dat het minste nieuwe ruimte aansnijdt, loopt grotendeels evenwijdig met de bestaande aardgas pijpleidingen tussen Eynatten en Zeebrugge. De corridor is voor het overgrote deel aangeduid als leidingstraat, deels op de gewestplannen en deels in een gewestelijk RUP. Binnen die corridor bestaat de mogelijkheid voor aanleg van een bijkomende leiding evenwijdig met de bestaande aardgasleidingen 'VTN I' en 'VTN II'.

De bestaande aardgasleiding Eynatten – Zeebrugge, gekend als VTN I (Versterking van het Transportnetwerk), werd oorspronkelijk aangeduid als enkelvoudige leiding op het gewestplan 'Aardgasleiding Zomergem–Voeren', vastgesteld bij besluit van de Vlaamse Regering van 9 december 1997.

In uitvoering van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Leidingstraat VTN (Voeren–Opwijk)' werd in 2009 parallel aan VTN I een tweede aardgasleiding (VTN II) gerealiseerd tussen Voeren en Opwijk.

Vervolgens werd in 2023 een bijkomende aardgasleiding aangelegd tussen Desteldonk (Gent) en Opwijk, die in Opwijk aansluit op de bestaande VTN II. Omwille van deze dringende uitbreiding werd een Omgevingsvergunning aangevraagd en verleend met gemotiveerd verzoek tot afwijking van de geldende bestemmingsvoorschriften.

Een aanduiding voor meerdere leidingen (leidingstrook) voor het traject tussen Zomergem (Lievegem) en Opwijk stemt bijgevolg overeen met de feitelijke en geplande infrastructuurconfiguratie.

De opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan voor leidingen in de zone Opwijk–Lievegem moet dan ook worden beschouwd als een noodzakelijke stap om een aaneengesloten, juridisch robuuste corridor te verzekeren voor dit project, en om van daaruit de verdere uitbouw van de volledige waardeketen mogelijk te maken.

B. LEIDINGSTROOK

Het uitgangspunt voor de opmaak van het GRUP is enerzijds de nodige ruimte voorzien om een CO₂-dense pijpleiding en één bijkomende hoge drukleiding te kunnen realiseren. Daarnaast is het ook aangewezen om de inname van ruimte zo veel mogelijk te beperken. Die beperking is driedig:

1. Er wordt geopteerd om nieuwe leidingen te voorzien naast of in parallel met bestaande leidingen.
2. De aanduiding gebeurt als een leidingstrook. De maximale breedte van die strook wordt verordenend vastgelegd in het GRUP. Er wordt in het onderzoek uitgegaan van een strook met een breedte van 20 meter.
3. Na de aanleg van een leiding wordt de bodem hersteld, zodat onder meer het landbouwgebruik opnieuw mogelijk wordt. In de praktijk wordt de werf zo georganiseerd dat de onderbreking lokaal niet langer duurt dan één teeltseizoen.

Het tracé dat onderzocht wordt naast de bestaande leidingen is bijna 68 km lang. In onderstaand tabel is de lengte van het tracé in de betrokken gemeenten opgenomen:

Gemeente	Lengte tracé in km
Opwijk	4,8 km
Lebbeke	6,6 km
Aalst	1,3 km
Dendermonde	4,4 km
Berlare	4,2 km
Zeile	5,4 km
Lokeren	8,4 km
Lochristi	7,8 km
Gent	4,0 km
Evergem	10,5 km
Lievegem	10,5 km
Totaal:	68 km

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de lengte van het tracé verdeeld over de huidige bestemming van de betrokken gronden:

Bestemming	Lengte tracé in km
Agrarisch gebied	59,5 km
Bedrijventerrein	2,5 km
Woongebied	0,5 km
Infrastructuur (weg en waterweg)	0,5 km
Natuurgebied	0,9 km
Recreatiegebied	0,3 km
Groengebieden (oa koppelingsgebieden)	3,7 km
Totaal	68 km

Ter hoogte van North Sea Port in Gent en Evergem worden twee mogelijke tracés nader onderzocht. De zuidelijke variant is met 70 km, ongeveer 2 km langer dan de noordelijke variant.

Het is een tracé waar geen gebouwen en woningen aanwezig zijn. Tuinen worden maximaal vermeden en waar nodig worden afsluitingen kosteloos hersteld en tuinen heraangelegd.

C. GEEN PLANOLOGISCHE COMPENSATIE VEREIST

Bij decreet van 17 mei 2024 werd in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) een artikel 2.2.6/1 ingevoegd dat een planologische compensatieplicht invoert. Dit houdt in dat de plannende overheid bij planinitiatieven voor bijkomend aanbod voor de bestemmingen wonen, bedrijvigheid, recreatie, gemeenschapsvoorzieningen, tegelijk slecht gelegen of overbodig juridisch aanbod neutraliseert voor zover aanwezig op het grondgebied van de plannende overheid. Deze compensatieplicht wordt concreet omschreven aan de hand van de gebiedscategorieën van artikel 2.2.6 van de VCRO, zodat daarover geen onduidelijkheid bestaat en is van toepassing op alle ruimtelijke uitvoeringsplannen waarvoor de startnota wordt goedgekeurd na 20 juli 2024. Op deze manier wordt er uitvoering gegeven aan de Vlaamse beleidsdoelstellingen om ruimte-inname te beperken.

In de voorliggende startnota is opgenomen dat er geen planologische compensatie vereist is voor de

aanduiding van een leidingstrook in overdruk, zoals bepaald in het besluit van de VR over de typevoorschriften. Die overdruk wordt niet beschouwd als een “harde bestemming”.

D. VERKENNEND OVERLEG: STARTNOTA

De startnota voor de opmaak van het ruimtelijk uitvoeringsplan ‘Leidingstrook Opwijk-Lievegem’ is opgesteld door het planteam dat wordt gevormd door vertegenwoordigers van:

- Departement Omgeving ruimtelijk planner
- Departement Omgeving Vlaams Expertisecentrum m.e.r.
- MER-coördinator

Het planteam wordt voor de milieubeoordeling ondersteund door een mer-coördinator en deskundigen van het bureau Tractebel die werden aangesteld door Fluxys c-grid dat het zogenaamde initiatiefnemerschap voor de opmaak van het plan-MER heeft overgenomen. Het planteam heeft een beperkte samenstelling en wordt aangevuld met het planbegeleidingsteam.

Het planbegeleidingsteam is noodzakelijk om het overleg met de gemeentebesturen, de provincies en de Vlaamse adviesinstanties te stroomlijnen.

Op 25 augustus 2026 is het planbegeleidingsteam een eerste keer samengekomen met de volgende samenstelling:

- Gemeenten: Aalst, Berlare, Dendermonde, Evergem, Gent, Lebbeke, Lievegem, Lochristi, Lokeren, Opwijk, en Zele
- Provincies: Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.
- Vlaamse administraties

De besturen en administraties hebben kennis genomen van de opzet van het planproces en de plandoelstelling.

Gezien de verbinding de Zeehaven van Gent kruist zal North Sea Port ook uitgenodigd worden om deel te nemen aan het planbegeleidingsteam.

Het planbegeleidingsteam zal in de fase van de startnota in eerste instantie de aanpak van de publieke raadpleging begeleiden. Het planbegeleidingsteam zal in de verschillende processtappen opnieuw samenkomen om de inhoudelijke opties vroegtijdig af te toetsen.

Het planteam vormt samen met Fluxys c-grid het omgevingsmanagement, met een startoverleg op 11 september. Dat omgevingsmanagement zal in eerste instantie de aanpak van de publieke raadpleging begeleiden:

- Er worden participatiemomenten voorzien in de betrokken gemeenten. Een directe aanpak van de communicatie en nabijheid lijkt aangewezen gezien van de configuratie van het plan.
- Daarna zal het omgevingsmanagement ook de verdere procesaanpak uitwerken, onder meer op basis van de resultaten van de publieke raadpleging.

De startnota bevat de plandoelstellingen en daarnaast ruimtelijke achtergrondinformatie en informatie over de aanpak van het milieuonderzoek.

De startnota wordt nu ter goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering start daarmee formeel het planproces.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe budgettaire impact voor de Vlaamse overheid.

Overeenkomstig artikel 43 §3, 3° en artikel 31 §2, 1°, van het Besluit van de Vlaamse Regering 'Vlaamse Codex Overheidsfinanciën' van 17 mei 2019 is het advies van de Inspectie van Financiën respectievelijk het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting niet vereist.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Een geïntegreerd planningsproces kent vijf fases. De resultaten van elk van deze vijf fases worden geconsolideerd in een nota. De startnota is dus de eerste van vijf nota's.

Over de startnota en de procesnota wordt, na de goedkeuring ervan door de Vlaamse Regering, het advies gevraagd aan de strategische adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed (SARO), de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, de deputatie van de provincie Vlaams-Brabant en de provincie Oost-Vlaanderen, Opwijk, Aalst, Lebbeke, Dendermonde, Berlare, Zele, Lokeren, Lochristi, Gent, Evergem, en Lievegem en de overige door de Vlaamse Regering aangewezen diensten.

Er wordt over de startnota een raadpleging van de bevolking georganiseerd. In dat kader wordt het planvoornemen rechtstreeks gecommuniceerd naar eigenaars en gebruikers van de terreinen die gebruikt kunnen worden voor de leidingstrook.

Op basis van de adviezen en de participatie zal daarna door het planteam een scopingnota, voorontwerp-RUP en ontwerp-milieubeoordeling worden uitgewerkt. Daarna volgt een plenaire vergadering over het voorontwerp-GRUP en de milieubeoordeling.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar goedkeuring te hechten aan de startnota en de bijhorende procesnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Leidingstrook Opwijk-Lievegem';
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor omgeving, te gelasten om de vereiste adviezen in te winnen over de bovengenoemde startnota en de bevolking van de betrokken gemeenten te informeren over de inhoud van de startnota en de bevolking te raadplegen.

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw

Jo BROUNS